

"עמלנות" ו"עבודה עצמית" בחינוך העברי בארץ ישראל

מעבר לחילוקי הדעות הרעיוניים, שהיו נחלתה של מערכת החינוך העברי בארץ ישראל מראשיתה, היו עקרונות חינוכיים לאומיים, שנתקבלו על דעת כל הזרמים החינוכיים, ותמימות דעים שררה לגבי הצורך והחשיבות לחנך לאורם. אחד מעקרונות אלה, שזכה לחשיבות חינוכית, היה עקרון ה"עמלנות", שהתגלם הלכה למעשה בדרך ההוראה והלמידה של "עבודה עצמית". כתפיסות וכמתודות פדגוגיות נועדו דרכי למידה אלו להגביר את פעילותו העצמית של התלמיד ואת שיתופו בתהליך הלמידה, ולפתח את כל כוחות הנפש של הילד, שרק על ידי "עמלנות" ו"עבודה עצמית" הוא יכול להגיע לעצמות אמיתית.

חלוצי החינוך העברי בארץ ישראל ביקשו, מטעמים פדגוגיים ולאומיים כאחד, להכניס לתכנית בית הספר את עבודת הכפיים ואת העבודה העצמית של התלמיד, "ללמד את הילד להרגיש באצבעות", "עבודת ידיים ממש". 4 ברם, לפי תפיסת הפדגוגיה העמלנית, לא מלאכת ידיים סתם ביקשו, אלא לפתח על יסוד העבודה את כל כוחות הנפש של הילד, שרק על ידי פעלתנות יכול להגיע לעצמות אמיתית.

הגישה העמלנית, כתביעה פדגוגית להגביר את פעילותו העצמית של התלמיד ולתת לו אפשרות לכבוש את ידיעותיו במאמץ שכלי וגופני עצמי, הריהי בחינת ההלכה. המעבר מההלכה אל המעשה מתגלם בדרך ההוראה והלמידה של "עבודה עצמית" - "עמלנות במובנה הטהור והנכון ביותר!", 5 כ"מטרה חינוכית בפני עצמה", שהסתברה והתבארה על יסוד ההנחות הפסיכולוגיות, הפדגוגיות והאידיאולוגיות של החינוך העמלני. 6 העבודה העצמית נתקבלה על דעתם של מורים עבריים רבים. 7 העבודה העצמית, כדרך להוראה ולמידה, באה להגביר את פעילותו העצמית של התלמיד, את שיתופו הפעיל בתכנון הלמידה ובמהלכה ולהגביר פיתוח של אחריות אישית.

מתוך: "עמלנות" ו"עבודה עצמית" בחינוך העברי בארץ ישראל בראשיתו 1882-1918